

Lammillan - Betænkning.

Jænn Niften Litterøren Veljæb far overdraget
Kaststigning, som Lammillan, at hadduene sk
ifølge det af Veljæbet indfaldte Frispørgsmaal:

"Jætte Forandringer i Bøger og Almue/hold,
"Jætte nye blæmme uddannede ved de forre,
"Vend forfæd i vort Fæderland, og nye Jætte
"Maad bør de inordfædte."

indkomne Bysættelse.

Den nye indfaldte Betænkning:

H.1, Mælt. "Det Nylt er ikke godt og and, Althjemmet iuden,
"Ladstædt."

H.2, — "Kunne Jætte ikke bygge Jætte, da er.
"Lide de forjætte, som bygge idoga."

H.3 — "Vand og Vindeligst."

H.4 — "Naar det gjælder Vandet som Jætte Fæderstær,
"er det vandeligst, at Jætte alt, Jætte maad bør,
"og ikke vore, and man bør."

H.5 — "Quicquid agis, prudenter agas & respice finem."

Shen de Jætte Betænkning er gjeunnevaldt af
Jætte af os, og vore Betænkning og den vore Betænkning
i et Møde, som vi Jætte Jætte, at indfaldte det Betænkning
følgende Betænkning.

H.1, Det Nylt er ikke godt og and s. J. m.

Det Jætte er Jætte som Jætte og Jætte Jætte, at
det Jætte indfaldte at Jætte Jætte Jætte Jætte Jætte
betænkning i vort Betænkning. Jætte er Jætte Jætte

Committee-Betænkning.

Fyens Stifts litterære Selskab har overdraget Undertegnede, som Committee, at bedømme de ifølge det af Selskabet udsatte Priisspørgsmaal:

Hvilke Forandringer i Borger og Almuskolervæsenet ere blevne nødvendige ved de forandrede Forhold i vort Fædreland, og paa hvilken Maade bør de iværksættes?

indkomne Besvarelser.

Der ere indsendte 5 Afhandlinger:

- No 1. Motto Alt Nyt er ikke godt og ret, Alt gammelt ingen lunde slet.
- No 2. Dersom Herren ikke bygger Huset, da arbeide de forgjæves, som bygge derpaa.
- No 3. Sandhed og Virkelighed.
- No 4. Naar det gjælder Sandhedens høieste Interesser, er det værskeligt, at sige alt, hvad man bør og ikke mere, end man tør.
- No 5. Quicquid agis, prudenter agas et respice finem!

Efter at disse 5 Afhandlinger ere gennemlæste af hver af os, og vore Anskuelser om dem discouterede i et Møde, ere vi saa frie, at indsende til Selskabet følgende Betænkning.

No 1 Alt Nyt er ikke godt og alt o. s.v.

Det hele er saa overfladisk og ufuldstændigt, at det neppe indeholder et eneste brugbart Vink til Forbedring i vort Skolevæsen. Sproget er derhos noget

[1]

maadeligt. Committeeen formener¹, at denne Afhandling aldeles ikke kan komme i Betragtning.

No 2 "Dersom Herren ikke bygger Huset o.s.v"

Afhandlingen gaaer noget mere ind paa Sagen end No.1, der findes adskillige gode Vink til en forbedret Skoleindretning, men den giver i sin Helhed intet Resultat. Selve Afhandlingen er eensidig, Sproget kundret, Tankegangen tung, uden Fuldstændighed og Grundighed. Heller ikke dette Arbeide kan, efter Committeeens Mening, komme i Betragtning

No 3 "Sandhed og Virkelighed."

Dette Arbeide er vel meget mere volumenøst, men ligesaa utilfredsstillende, som de foregaaende. Forfatteren har ikke engang læst Opgaven, og heller ikke besvaret den. Afhandlingen er høist eensidig, ja endog selvmodsigende. Vi tvivle noget paa at at Skolevæsen, ordnet efter Forfatterens forvirrede Forslag, vilde danne en sand christelig,

¹ Formene II: *Tænke paa, mene, antage*. ODS bind 5, 1923

endsige en oplyst Borgerstand, saa vi ikke skjønne rettere, end at denne Afhandling, ligesaalidet som de foregaaende, kan komme i Betragtning

No 4 "Naar det gjælder Sandhedens høieste Interesser o.s.v."

Forfatteren udtaler sig især over Skolens Stilling i Samfundet, Undervsningen, Skolens Bestyrelse, samt Lærerens Stilling og Dannelse.

[2]

Forfatteren har i denne Afhandling leveret et agtværdigt Arbeide, der viser, at han baade har tænkt over Opgaven, og alvorligt forsøgt dens Løsning. Det hele vidner om selvstændig Tænkning og en paa Erfaring grundet Indsigt i Skolevæsenets Anliggende, hvorfor Afhandlingen ogsaa, især den praktiske Deel, indeholder mange gode Vink.

Derimod er den Deel, som angaaer Skolens Indre, afhandlet mindre fyldestgørende. Forfatteren synes at mangle klart Overblik over Forholdene, er, maaske som Følge heraf, ikke fri for Eensidighed, og Begrundelsen af Forslagene lader noget tilbage at ønske, hvorfor Afhandlingen ikke kan siges, at have løst Opgaven.

I Henseende til Stil og Sprog tilfredsstiller den saalidet billige Fordringer, at Committeen endog maa betvivle Forfatterens Evne til at levere et Arbeide, som det litterære Selskab kunde hædre med sin Prisbelønning. En Omarbejdelse, som iøvrigt ogsaa maatte gaae ud paa Modificationer i Kvaliteter, vilde saaledes neppe kunne ventes at afhjælpe Arbeidets Mangler endog blot i Henseende til Sprog og Fremstilling.

Committeens anseer denne Afhandling derfor ikke værdig til Prisen, og dette saameget mindre, som den i altfald ikke kan besaae i Kappestrid med den følgende.

5, Quicquid agis, prudenter etc.

Forfatteren udvikler først i et smukt Sprog, som er hele Afhandlingen egen, med Overbeviisningens Kraft Skolens Idee, og finder Skolens Maal at være: Almeenoplysning d. er almindelig udbredt Oplysning, almindelig Udvikling og Uddannelse af alle Sjælens

[3]

Evner og Anlæg, Almeenforædling.

Skolens Organisation er ikke vilkaarlig, men betinget af ydre og indre Forhold, navnlig Metoden af Læren om Mennestets aandelige Natur og Udvikling. Først udhæver dernæst Forskjellen mellem, hvad han kalder methodisk (Elementær) og den systematiske Undervisning, og Forf. udvikler derpaa Principper for de forandringer, der skulle foretages i følgende 4 Retninger: 1 Undervisningsmaaden og Læremidlerne 2 Skolernes Indretning og indbyrdes Forhold. 3, Lærerens Dannelse og ydre Stilling og 4, Skolevæsenets Bestyrelse, samt de Forandringer, der, som Følge heraf, ansees nødvendige. Med Hensyn til de 2 Første foreslæer han saaledes: At forandre Undervisningens Form fra den systematiserende til den methodiske, at mangfoldiggjøre Elementarskolerne og at danne nogle nye Høiskoler. Forfatteren formene at dette allerede for en stor Deel vil opaaes, naar Hindringerne for disse Forandringer bortryddes. Han vil derfor have Skoletvangen hævet; Skoletvangen skal kun være for de slette Forældre, som forsømme deres Børns Undervisning, de gode Forældre skulle have al ønskelig Frihed. Anordnede Læremidler, indb Undervisning², navnlig Balles Lærebog o. desl. ere Baand, som bør løses.

² Indbyrdes Undervisning

Kirkelæren hører den specielle Kirke til, Folkeskolen indskrænker sig til almindelig Christendom.

Desuden vil ved Hverdagsunderviisning og ved at danne sig Medhjældere af de bedre Disciple adskillige Skoler naae et høit Trin. Alle Skoler ville naturligviis ikke hæve sig ligehøit; men derved vil netop fremkomme Mangfoldighed, som bedst svarer til de naturlige Forhold. Mange ville ikke hæve sig over det elementaire Trin, som

[4]

som Mængden kan naae, og hvor Fader vilde dog faae Leilighed til at forskaffe sine Børn antagelig Undervisning, om ikke i umiddelbar Nærhed, saa dog ikke langt borte og uden stor Bekostning.

Forfatteren gaaer dernæst over til Lærerens Dannelse, Løn og borgerlig Stilling.

Seminarierne tilfredsstille ikke; Seminarister dannes til et specielt Kald, og bliver derfor Fabrikarbeider. Kun den harmoniske Aandsdannelse gjør den duelige Lærer; Mangel paa Kundskab og pædagogisk Indsigt kan han let skaffe sig under Skolearbeidet.

Lærerne til de lavere Skoler skulle være practisk dannede Mænd; de vilde da vel ikke blive Kunstnere, men duelige Arbeidere.

De høiere Skoler skulde have fuldkomnere, mere videnskabelig dannede Lærere, og dertil behøvedes maaske Instituter, eller ogsaa disse Lærere kunde dannes i nogle af de bedste Gymnasier, og slutte med at læse i et Hovedseminarium ved Universitetet. De nuværende Seminarier kunde da anvendes til Mynsterskoler. Til Forbedring af Lærernes Kaar foreslaaer Forfatteren at ophæve den nu stedfindende Liighed i Lønning, der væsentlig forhindrer Avancement, som Maal for de dueligere Læreres Stræben.

Saamange Communer som muligt skulde hver have en Hovedskole, som fik de fleste af Degnekaldets Indtægter. Disse Lærere vilde da faae anstændige Levebrød, og da de lavere Skoler bleve besørgede af Begyndere eller kun practisk dannede Mænd, saa vilde disses Indtægter ligeledes Kunne ansees antagelige. Ved sin egen Kraft, ved de Midler, Skolen er i Besiddelse

[5]

af, og den Dygtighed, som findes i Lærestanden, vil Folkeskolen, idetmindste paa enkelte Steder, hæve sig til et høiere Trin.

I 4. Afsnit, Bestyrelsen, vil Forfatteren have 1 Directeur under Kultusministeren, Skoleinspecteur i hver større Kreds, og 1 Lokal Tilsynsmand i de enkelte Communer. Disses indbyrdes Forhold og Pligter antydes dog kun noget kortelig.

Til Tilsynsmand for den enkelte Commune vælge Beboerne enten Præsten, Skolelæreren eller anden dertil skikket Mand. Naar Communen ikke vil vælge, skal Præsten være Tilsynsmand uden Valg. Fører Præsten grundet Klage over Tilsynsmanden, kan Inspecturen afsætte ham og vælge en anden.

Kaldsretten tages fra største Lodseier, og Overbestyrelsen forbeholder sig Kaldsret til nogle af de bedre Kald.

Forfatteren gaaer dernæst over til at antyde Maaden hvorpaa disse Forandringer skulle skee. Dette Spørgsmaal formener Forf. at være allerede tildeels besvaret ved den foregaaende Undersøgelse. Endnu tilføies: Hindringerne, saasom Skoletvang, Lærebogstvang o. Fl. bør hæves ved Lov, og Centralbestyrelsen vil bedst vide, hvordan denne Lov skal være.

Gode Læremidler! og dermed vil en god Methode komme af sig selv, naar Friheden til at bruge dem er der. Forfatteren mener vel ikke, at Bestyrelsen skal frembringe disse Læremidler, men fremkalde dem, dels ved at udsætte Priisopgaver

[6]

dels ved at anbefale de vellykkede, hvilket maa være en af Bestyrelsens vigtigste Opgaver.

Bestyrelsen maa gennem sine underordnede Organer indvirke paa Communerne, til at formaae disse til at ordne deres Skolevæsen efter de antydende Principer.

Jo større Offre det Offentlige kan bruge, des hurtigere vil Fremgangen blive.

Der ere vistnok mange andre Spørgsmaal, som burde besvares; men Forfatteren har troet, at maatte indskrænke sig til, at angive Maaden, hvorpaa de nødvendige Forandringer kunde iværksættes.

Committeens Dom om dette Arbejde er saaledes:

Med Hensyn til Sproget og Fremstillingen er denne Afhandling tilfredsstillende, og røber at Forfatteren er en virkelig sagskyndig, og videnskabelig dannet Mand. Besvarelse er forstandig reformatorisk uden at være revolutionær.

Men over Committeeen formener, at Alt, hvad Forfatteren siger om Methode, Læremidler, Skolens Indre og Skolernes indbyrdes Forhold er saa overbevisende og indeholder saa mange Vink, der forment kunde stifte Nytte, saa at Skriftet fortjente at offentliggøres: saa finder vi paa den anden Side, at hvor han taler om Skolens Ydre, Lærernes Dannelse, Seminarierne, Skolers Forhold til Kommunen, Kirken og Staten, Skolens Bestyrelse, er han hverken Klar, sikker eller ganske overensstemmende med sig selv.

Han ignorerer, eller i detmindste omtaler kun lø-

[7]

seligt, det Bestaaendes Mangler, for deraf at udlade de nødvendige Forandringer i Overensstemmelse med de af ham udviklede Grundsætninger, ligesom den hele practiske Deel lader meget tilbage at ønske.

Committeeen finder disse Mangler større, end at den kan tilraade Selskabet, at ansee Opgaven tilfredsstillende løst i denne Afhandling; men da vi dog erkjende, at Arbeidet indeholder et værdifuldt Bidrag til Debatten om Almueskolevæsenet, og derfor findet det ønskeligt, at det kunde offentlig gøres, indstille vi til Selskabet, at der under en eller anden Form gives Forfatteren et Klækkeligt Bidrag til Afhandlingens Udgivelse.

Trykt vil den neppe udgjøre mere end 3 a 4 Ark

Odense d 24 Marts 1851.

Heiberg. N Jensen. C. Paludan-Müller
Henrichsen Rohmann

[8]